

До спеціалізованої вченої ради ДФ 35.051.122
у Львівському національному
університеті імені Івана Франка
79000, м. Львів, вул. Університетська, 1

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертацію Шуневич Катерини Андріївни
«Моделі організації та проведення судової експертизи у кримінальному
судочинстві в державах Європи і в Україні»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Як зазначає дисертантка, попередній та сучасний етап судової реформи в Україні характеризується впровадженням нових та видозміною існуючих правових інститутів, відмовою від певних, усталених за радянський історичний період, підходів. Торкнулась судова реформа й інституту проведення судової експертизи у кримінальному провадженні. У Верховній Раді України за час незалежності України було зареєстровано близько тридцяти законопроектів у сфері організації та проведення судової експертизи. Це свідчить, що законодавець продовжує перебувати в пошуку оптимальної моделі організації та проведення судової експертизи у кримінальному судочинстві. Повномасштабне вторгнення РФ на територію України є ще одним каталізатором для перегляду ідеологічних цінностей та оновлення законодавства у сфері судової експертизи.

Окрім безпосередньо національного, є й міжнародно-правовий аспект актуальності обраної теми. Водночас при використанні іноземного досвіду, як слушно вказує Катерина Шуневич, важливо враховувати, що експертне забезпечення судочинства у різних державах має свої особливості та закономірності розвитку, які сформувались історично, по-різному себе проявляють у національних судових практиках, адже вони функціонують не ізольовано, а в межах відповідних систем права.

Дослідження моделей організації та проведення судової експертизи у кримінальному судочинстві у державах Європи зумовлено потребою теоретичних напрацювань та узагальнень, які слугували б ґрунтовною інформаційною базою, орієнтиром для раціональної законопроектної роботи, удосконалення правового регулювання у цій сфері в Україні, з метою якнайкращого забезпечення верховенства права.

З огляду на це, питання організації та проведення судової експертизи у кримінальному судочинстві є важливим напрямом сучасних досліджень. З цих міркувань, робота Шуневич Катерини Андріївни «Моделі організації та проведення судової експертизи у кримінальному судочинстві в державах Європи і в Україні», подана на рецензію на здобуття ступеня доктора філософії є актуальною та своєчасною, має важливе теоретичне та практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертацію виконано відповідно до наукової теми кафедри кримінального процесу та криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка «Проблеми забезпечення ефективності норм кримінального процесуального права та практики їх застосування з урахуванням новітніх змін» (номер державної реєстрації 0121U110820). Тему дослідження затверджено Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 77/11 від 27.11.2019 р.) та схвалено Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 810, 2019 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Сформульовані у дисертаційній роботі та опубліковані Шуневич К.А. в наукових працях теоретичні положення, висновки та рекомендації відповідають встановленим вимогам, що висуваються до подібного роду наукових досліджень. Це зумовлено вдалим і чітким визначенням дисертанткою мети і завдань, окресленням об'єкта і предмета дослідження, а також використанням як загальнонаукових, так і спеціально-юридичних методів пізнання. Положення, висновки і рекомендації, викладені та сформульовані у дисертаційному дослідженні, ґрунтуються на широкому використанні як вітчизняних, так і

зарубіжних наукових джерел, вивченні близько 200 рішень ЄСПЛ щодо застосування ст. 6 ЄКПЛ, а також результатах опитувань, участь у яких взяли 130 представників правничої спільноти (судді, адвокати, прокурори, науковці) та 17 судових експертів.

Загалом, ознайомлення із змістовним наповненням дисертаційної роботи Шуневич К.А. дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки та рекомендації, що представлено в ній характеризуються повнотою дослідження, послідовною та логічною структурною побудовою, що свідчить про цілісність дослідження.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що запропонована дисертація є першим науковим дослідженням в Україні, у якому на монографічному рівні комплексно з'ясовано правову регламентацію окремих держав Європи та України до організації та проведення судової експертизи, виокремлено теоретичні моделі залучення експерта у кримінальному судочинстві та їх характерні особливості, а також сформульовано висновки та рекомендації з метою вдосконалення системи організації та проведення судової експертизи в Україні.

Серед найбільш важливих наукових результатів, що визначають новизну дисертаційної роботи можна відзначити такі:

- запропоновано виокремити такі сучасні теоретичні моделі залучення експерта у кримінальне провадження як змагальну, розшукову та змішану, а також їх характерні ознаки.

- виокремлено такі критерії розмежування моделей залучення експерта у кримінальне провадження як суб'єкт, уповноважений на залучення експерта; можливості суду впливати на залучення експерта; процесуальний статус особи зі спеціальними знаннями у кримінальному провадженні; організаційні вимоги до особи, яка може бути залучена експертом у кримінальному провадженні (питання акредитації експерта, включення до реєстрів судових експертів та ін.); кількість експертів, які можуть брати участь у конкретному кримінальному провадженні; право на проведення перехресного допиту експерта;

- здійснено поділ змішаної моделі залучення експерта у кримінальне провадження на такі види: змішана модель, за якої сторони обмежені у залученні експерта у кримінальне провадження, проте можуть залучати технічних радників для дослідження наданого висновку експерта; змішана модель, за якої і сторони, і суд мають право залучати експерта у кримінальне провадження без обмежень; змішана модель, яка передбачає можливість залучати експертів до складу суду;

- запропоновано концепцію презумпції достовірності висновку експерта, існування якої можливе за умов забезпечення належних процедур допуску до професії судового експерта та запровадження законодавчих можливостей для перевірки незалежності та об'єктивності експерта шляхом напрацювання дієвих механізмів притягнення останнього до відповідальності, а також запровадження процедур перевірки висновку експерта під час судового розгляду;

- виявлено законодавчі колізії та помилки в сфері організації та проведення судової експертизи під час воєнного стану в Україні у зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації в Україну та запропоновано: внести зміни у Наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України, Офісу Генерального прокурора «Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України» № 177/450/46 від 09.03.2022 в частині уповноважених суб'єктів і процедури проведення судово-медичної експертизи з метою приведення у відповідність до положень КПК України; понизити стандарт доказів шляхом внесення змін до ст.615 КПК в частині відмови від обов'язкового проведення судово-медичної експертизи у провадженнях про воєнні злочини у разі об'єктивної неможливості вчасного її проведення з метою забезпечення дотримання кримінальної процедури під час розслідування злочинів, вчинюваних військовослужбовцями рф на території України; враховувати при залученні іноземних фахівців до проведення судово-експертних досліджень ст. 10 та ст. 23 Закону України «Про судову експертизу» для можливості використання результатів таких досліджень в подальшому в кримінальному провадженні як допустимий висновок експерта; передбачити у ч. 1 ст. 244 КПК проведення судової експертизи за кошт Державного бюджету для

потерпілих від воєнних злочинів, злочинів проти миру (розділ XX «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» КК) задля найбільш повної реалізації їхніх прав, та, зокрема, засади змагальності у кримінальному провадженні, без необхідності доведення факту неможливості залучення експерта самотійно через відсутність коштів, за умови непроведення відповідної експертизи стороною обвинувачення чи її відмови поставити перед експертом запитання на пропозицію потерпілого (п. 2 ч. 1 ст. 244 КПК).

Теоретичне та практичне значення одержаних здобувачем результатів

Значення результатів дослідження полягає у тому, що запропоновані теоретичні положення, отримані висновки та пропозиції можуть бути використані:

- У правотворчій сфері – для вдосконалення нормативного регулювання організації та проведення судової експертизи, зокрема шляхом формування пропозицій щодо внесення змін у КПК України та інше законодавство, яке визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності.

- У правозастосовній сфері – для вдосконалення практичної діяльності представників органів кримінальної юстиції та вироблення підходів, орієнтованих на найповніше забезпечення прав сторони захисту та потерпілого під час здійснення кримінального провадження у випадках залучення експерта у кримінальне провадження.

- У науковій сфері – для подальших наукових досліджень процесуальних та організаційних особливостей судової експертизи.

- У навчальному процесі – при викладанні та вивченні навчальних курсів (таких як «Кримінально-процесуальне право України», «Криміналістика», «Юридична психологія», «Використання спеціальних знань у кримінальному провадженні», «Докази і доказування у кримінальному провадженні», «Конвенційні стандарти захисту прав людини у кримінальному провадженні»), підготовці науково-практичної літератури для забезпечення навчального процесу (методичні матеріали, посібники, підручники, курси лекцій тощо).

- З евристичною метою – для поширення в середовищі українських правників обізнаності про організацію судової експертизи в європейських державах та про особливості залучення судового експерта у кримінальне провадження. Це сприятиме й пришвидшуватиме процес прийняття рішень –

законодавчих і правозастосовних – в дусі європейських традицій і стандартів організації судової експертизи і її проведення у кримінальному судочинстві.

Повнота викладу матеріалу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Наукові положення, результати та висновки дисертаційного дослідження підтверджуються апробацією на 14 міжнародних та національних наукових конференціях, а також відображенні у 9 наукових статтях (з них 5 - у фахових виданнях України; 2 – у журналі, що входить до баз даних Web of Science, Scopus (Q2); 1 - у закордонному виданні; 1 – у нефаховому виданні України). Опубліковані наукові праці дисертантки, які зараховані за темою дисертації, відповідають чинним вимогам, що встановлені для здобуття ступеня доктор філософії.

Відомості про дотримання академічної доброчесності

У поданій на рецензування дисертації та наукових публікаціях Шуневич Катерини Андріївни порушення академічної доброчесності не виявлено. Робота не містить ознак академічного плагіату чи інших порушень, які могли би поставити під сумнів самостійний характер виконання дисертанткою представленої наукової роботи. Це дозволяє зробити висновок про дотримання авторкою вимог академічної доброчесності.

Зауваження та дискусійні положення дисертації.

Не зменшуючи практичної цінності, значимості та високого рівня дисертаційної роботи Шуневич К.А., слід вказати на окремі положення, які є дискусійними та потребують додаткових пояснень, а саме:

1. На с. 13 роботи один з пунктів новизни звучить як *«запропоновано систематизований опис організації судової експертизи (судово-експертної діяльності) в окремих європейських державах (Італії, Франції, ФРН, Великій Британії (Англії та Уельсі), Бельгії, Швейцарії, Нідерландах, Польщі, Литві, Латвії, Естонії, Чехії та ін.) та виведено моделі залучення експерта у кримінальне провадження в цих державах ...»*. На думку рецензента, до «новизни» відноситься саме положення *«виведено моделі залучення експерта у кримінальне провадження в цих державах...»* як результат проведеної роботи, яка і була здійснена на підставі

систематизованого опису організації судової експертизи в окремих європейських державах.

2. У дисертаційному дослідженні, зокрема на с. 38, дисертантка наводить серед держав, які відносяться до змішаної моделі залучення експерта також залучення експерта Міжнародним кримінальним судом. Повністю погоджуючись з автором про важливість і перспективність розгляду питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні воєнних злочинів під час повномасштабного вторгнення РФ на територію України у МКС, варто наголосити на тому, що авторка виходить за межі предмету дисертаційного дослідження, який звучить як моделі організації та проведення судової експертизи у кримінальному судочинстві в державах Європи і в Україні.

3. На с. 176 роботи дисертантка схвально відгукується на тезу, щодо права сторони обвинувачення і захисту самостійно та «необмежено» звертатись до експерта в приватному порядку з метою отримання висновку. По – суті, як зазначає авторка, тут йдеться про інститут «конкурентної експертизи» у кримінальному провадженні. Крім того, Шуневич К.А. підтримує позицію щодо доречності скасування монополії державних експертних установ і надання цих повноважень приватним експертам. У цьому контексті цікаво було б почути думку дисертантки щодо ризиків, які наводились нею ж на с. 29-30 дисертації щодо так званого «експертного шопінгу».

4. На с. 212 дисертаційного дослідження авторка серед інструментів, які *сприяють оцінці* висновку експерта наводить процедуру рецензування висновку експерта. Дане твердження, на думку рецензента, потребує додаткового обґрунтування, з огляду на потенційні загрози, які можуть існувати (зокрема, затягування процесу, питання компетентності особи, яка здійснює рецензування, її відповідальність за неналежно виконану роботу тощо).

Висловлені зауваження та дискусійні положення не носять принципового характеру та не спростовують одержаних наукових результатів дисертаційної роботи Шуневич К.А., а можуть слугувати підставою для наукової дискусії та продовження подальших досліджень за обраним напрямом.

Загальна оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Шуневич Катерини Андріївни на тему «Моделі організації та проведення судової експертизи у кримінальному судочинстві в державах Європи і в Україні» є самостійним завершеним науковим дослідженням, містить наукову новизну, відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), та вимогам, передбаченим «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка – Шуневич Катерина Андріївна – за результатами публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**доцент кафедри кримінального
процесу і криміналістики
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
кандидат юридичних наук, доцент**

Мазур М.Р.